

Onder de Jap

Hendrik Waslander

Schrijver: Hendrik Waslander
Coverontwerp: Jan Bakker
ISBN: 9789402125214
© Jan Bakker en Alex Waslander

Inleiding door de bewerker.

Bergen, 1 september 2015

Enige tijd geleden overhandigde de bevriende Alex Waslander een in 1946 uitgetypt document, afkomstig van zijn vader's broer Hendrik Waslander (1914 - 1995) over zijn ervaringen in de Jappenkampen. Ik wilde het graag lezen, en Alex liet me de vrijheid om het digitaal te bewerken en daarna eventueel uit te geven. Al lezende werd ik steeds meer geboeid, en het leek een goed idee om het uit te brengen in boekvorm, het zal de interesse hebben van een grote groep, vooral betrokkenen uit die tijd en nabestaanden.

Aldus de pagina's op de scanner gelegd, en met wat extra typewerk omdat meerdere pagina's nog moeilijk leesbaar waren, is het boekwerk tot stand gekomen.

Het document geeft een realistisch beeld van het leven tijdens de jarenlange krijgsgevangenschap onder Japans bewind in Nederlands Indië onder de moeilijke, vernederende omstandigheden.

Het vertelt aan de ene kant over de dagelijkse zaken als onderdak, de jacht naar voedsel, geld, de handeltjes, ook met van de jap ontvreemde ("geleende") goederen, het af en toe om de tuin leiden van hen, afijn over alles om het leven enigszins draaglijk te maken.

Maar uiteraard gaat het ook over de ontberingen, zoals de gevaarlijke ziekten waar men aan blootstond. Over de talloze verplaatsingen tussen de kampen om ingezet te worden bij werkzaamheden zoals aan de beruchte Burma-spoorlijn, waarbij tallozen het leven lieten door ziekte en uitputting.

Door zijn werk, grotendeels als kok, wist Hendrik gelukkig vaak te voorkomen dat hij en zijn kameraden honger hoefden te lijden.

Ondanks alle ontberingen weet hij een en ander op een luchtige manier, met de nodige (mij bekende Waslander-) humor, op te schrijven.

Bij het bewerken is besloten de originele spelling en grammatica grotendeels te handhaven, om het tijdsbeeld en taalgebruik van die tijd in ere te houden.

Jan Bakker, bewerker, met toestemming van Alex Waslander, neef van de schrijver.

Inleiding, door Hendrik Waslander

Met achtereenvolgende bladzijden poog ik U een indruk te geven van ons leven in japansche krijgsgevangenschap.

Met een groep van menschen die woonachtig waren op Sumatra voor de oorlog en daar werkten en zwoegden en plezier maakten, menschen uit alle kringen van de maatschappij allen door elkaar gehusseld in de eerste verwarde oorlogsdagen heb ik een reisje gemaakt door Burma en later door Indo-China.

Vergeleken met andere groepen krijgsgevangenen waren we een vrijgevochten bende, die echter ook buitengewoon aan elkaar hing in tijden dat gezamenlijk iets gepresteerd moest worden.

Daar onze groep voor het meerendeel burgers waren die tijdelijk de wapenrok hadden aangetrokken, konden we van het militaire gedoe van de jappen weinig velen en gaven de jap daarmee aanleiding om harder tegen ons op te treden, maar tevens maakte hij daarmee de harde Hollandsche koppen mee.

Hierbij moet ik allereerst mijn dank betuigen aan alle doktoren die met ons in krijgsgevangenschap gegaan zijn. Dit zijn de ware helden geweest in alle kampen langs de Doodenbaan. De doktoren waren onze "Gouden Idols", die we koste wat kost op de been moesten houden, voor de handen van de jap moesten vrijwaren en die toch altijd door de positie waarin ze stonden de spitsafbijters waren.

Ontelbare slaagpartijen heeft een iedere dokter moeten incasseeren. Vrijwel altijd verstoken van geneesmiddelen moesten de doktoren een bittere, heroïsche strijd voeren tegen de natuur en de jap tegelijk, beiden belust op algehele vernietiging van ons.

Heel Burma door was een "Struggle for life". De meest actieve personen vervielen hier in een soort apathie die hen deed verzinken in depressies en die hen vaak deed verlangen naar de dood.

Hoewel we een groot gedeelte van Burma doortrokken op weg naar de spoorweg en ook langs de spoorweg, hebben we in werkelijkheid toch maar heel weinig gezien van het land. We zijn door vruchtbare streken gekomen eer we bij de spoorweg waren, maar langs de gehele lijn was een arme onvruchtbare streek, later overgaande in vrijwel ondoordringbare jungle.

Een jungle waar alles alleen maar groen en bruin was. Die je neerdrukte door steeds maar boomen en boomen, hoge slanke boomen en struikgewas en bamboe waar niet doorheen viel te komen.

Dank moet ook betuigd worden aan de duizenden Burmanen, Thais, Annamieten, Chinezen en Franschen die ons altijd met kleinigheden een grote dienst bewezen. Een eerste sigaret na wekenlang hiervan gespeend te zijn, monterde ons weer zoveel op. De armste Burmaan of Annamiet had zijn laatste korrel rijst altijd voor ons beschikbaar.

Langzamerhand werd het woord jap een begrip voor ons. Met dit woord werden niet alleen de jappen afzonderlijk bedoeld, maar ook de jappen in het algemeen, dit werd een wijze van uitdrukken. Met jap of japsch was alles gezegd, daarin waren alle monstrositeiten, stommiteiten en belachelijkheden opgenomen.

De wreedheden van de jap zijn nu wel aan de wereld bekend, maar dat de jappen ook een ontzaggelijke haat hebben tegen alle dieren in het algemeen, dat bleek ons zoo vaak. Kikkers, honden, paarden, koeien, alle dieren werden geslagen om te slaan. Honden die ze als huisdieren hadden, en af en toe aangehaald werden, werden een moment daarna gruwelijk geranseld omdat de jap er een genoeg in vond een beest te ranselen. Dat de hond daarna terugkeerde naar de zelfde meester, deed ons in woede afwenden van zulke beesten. Hoewel wij altijd vele kamphonden hadden en ieder daarmee de dikste vrienden was, haatten we die beesten, die zoo aan de jap hingen. Dit konden we niet begrijpen, dat die dieren zoo stom waren om de hand te likken die hem sloeg.

Officieren zijn we weinig dank verschuldigd.

Uitgezonderd kerels zoals Majoor Hazenberg, Overste Platte, de officieren die zich vrijwillig opgaven om met een troep mede te gaan naar japan, Kapitein Vessemaker de Graeff, en nog enkele anderen. De rest was even goed of slecht als wij zelve en blonken niet uit bij het leiding geven aan een tramp of groep. We waren immers ook allemaal maar menschen. Een ieder had in Burma genoeg aan zijn eigen moeiten en lasten, er was dus een heel sterke keerel noodig, om hierboven uit te komen; om dan nog leiding of voorbeeld te kunnen geven. Misschien brengt de tijd nog iemand voort die met een meesterhand kan beschrijven wat er allemaal gebeurd is, hoe de menschen leefden en geleefd werden door de omstandigheden.

Psychologisch materiaal was er zoveel aanwezig, komisch materiaal, tragisch materiaal, een ontstellende overvloed van alle stemmingen in mensen. Ik geef slechts een zeer oppervlakkig en onnauwkeurig beeld van hetgeen ik meegemaakt en gezien heb.

Mocht u lichtelijk vallen over de soms gesproken vreemde en ruwe taal, we waren mannen onder elkaar, dus hoefden onze woorden niet te wikken en te wegen, eer we ze uitspraken, we waren immers maar "hoerejo".

Singapore, 17 juni 1946
Hawas

Entree in het leger

Dit verhaal begint wel niet in Burma, maar al schrijvende kom ik er wel terecht.

Het startschot werd gelost op 9 December 1940, toen de Jap ons de eer aandeed met ons te willen vechten. Alleen één ding was jammer, wij hadden ons niet al te best voorbereid voor dit gevecht, hetgeen alda bleek toen we op de baan waren.

In die dagen voelde elke Nederlander, die nog op zijn beide benen kon staan, zich verplicht aan de soldaterij mee te doen, met gevolg dat ons legertje op Sumatra bestond uit schooljongens van 16 jaar tot mensen die eigenlijk hoog en droog in Holland met een pensioentje hadden moeten zijn. Als de man maar op twee benen kon staan, of hij een beetje hinkte of één oog had, deed minder ter zake, hij was altijd wel ergens voor te gebruiken. Als de toon van het verhaal wat te luchthartig mocht aandoen, wij hebben geleerd gedurende de lange harde jaren onder de Jap het leven te aanvaarden zoals het kwam, "Carpe Diem" (pluk de dag) was het wachtwoord voor allen door de jaren heen.

Toen ik mij dan ook eens aan de soldaterij wilde wagen, had ik van de vroege morgen tot de late avond nodig om ergens bij een troep ingedeeld te worden.

Ik werd van het ene kantoor naar het andere verwezen en eindelijk was een der officieren, die me voor de zoveelste maal die dag bij hem zag verschijnen, me blijkbaar moe geworden en hij verwees me naar een der barakken met de woorden: "In die barak zit een mijnheer die heet fourier, vraag daaraan een uitrusting, hang die voorzoover mogelijk om je heen, ga dan naar die barak, meld je daar en beschouw je als zijnde: "soldaat". Zoo gezegd, zoo gedaan, maar in die barak schrok ik toen ze me daar een paar van die ronde cartonnen dozen in de handen duwden met de woorden: "Voorzichtig, dat zijn de handgranaten". Mijn eerste impuls was ze weer te laten vallen, maar ik had wel eens gehoord dat zulke dingen bij de minste schok konden afgaan, dus dat weerhield me ervan. In een flits zag ik de beide mannen in de barak, met alle goederen en nog meer handgranaten en mezelf, al een honderdvoudige salto door het luchtruim maken. Maar de tanden op elkaar bijtende ben ik met een benauwd hart plus al de ontvangen bullen naar de andere barak gegaan. Daar werd ik verwelkomd door een sergeant, die me vertelde: "Aangezien je ook nog maar een ongeofende soldaat bent, word je ingedeeld bij mijn brigade, bestaande uit H.B.S.-jongens allen van achttien jaren, ook allen

ongeoefend." Na de boel eens even verkend te hebben en me realiseerende dat ik niet meer terug kon, schikte ik me maar in mijn lot. De volgende dag moest er natuurlijk meteen met oefenen begonnen worden, want we hadden geen dag te verliezen, we waren immers al in oorlog.

Er werd ons het demonteeren van een geweer getoond. Er was me daarbij iets niet erg duidelijk en dit wilde ik aan de instructeur vragen. Drie keer wilde ik dit in een gesprekspauze doen maar er werd niet op gelet. Zoo gek om een vingertje op te steken krijg je me toch niet, dacht ik bij mezelf. Toen de zitting afgelopen was, moest ik er toch het mijne van hebben en ik ging naar de instructeur toe en vroeg hem waarom ik geen antwoord gekregen had. Ik had de houding aan moeten nemen enzovoort. Wel een beetje ontactisch om me dat eerst na afloop duidelijk te maken, daar er zoovele jongens waren die eveneens niet begrepen hadden waarom ik niet iets mocht vragen. Allen kregen de indruk dat men direct behoorde te begrijpen wat er uitgelegd werd. Diezelfde avond was er reeds een alarm en moesten we bepakt met de heele zoi naar de schuilloopgraaf om daar het "all clear" af te wachten. Iedereen was natuurlijk ontzettend nerveus, en de luitenant had de grootste moeite om een weinig rust en orde in de zaak te houden, daar iedereen vreemde geluiden hoorde, schieten in de verte, en dergelijke. Het alarm was gegeven voor een geallieerd vliegtuig. De volgende dag werd ontdekt dat ik een weinig verstand van de keuken had en werd me door de menagemeester gevraagd of ik er niets voor voelde om voor kok te spelen. Dat leek me beter dan soldaatje spelen, daar had ik na een dag oefenen en exerceren al genoeg van. Dus begon ik eens in de buurt van de keuken rond te neuzen. Een luitenant interesseerde zich er ook voor, niet om voor kokkie te spelen, maar om de zaak aan het rollen te krijgen, daar tot nu toe het eten door een hotel ter plaatse verzorgd werd en dit vrij lastig was vanwege het vervoer daarvan. Deze man vroeg me enkele dingen en toen ik voor de tweede maal op een vraag van hem "Ja mijnheer" antwoordde, kreeg ik ten antwoord dat hij geen "mijnheer" was maar "luitenant". In het algemeen gesproken had hij gelijk met dit gezegde, hoewel ik dat toen nog niet wist. Toen echter ontdekt werd dat ik een volkomen ongeoefende soldaat was, kon er natuurlijk geen sprake van zijn dat ik kok kon worden. Een soldaat die niet wist hoe een geweer vast te houden kon natuurlijk niet bestaan.

Dus moest ik weer aan de oefeningen meedoen. Daarbij werd ons echter niet geleerd wat we het allereerste zouden moeten weten, een

geweer te laden en derzelve te ontladen middels schieten, maar "geeft acht ", "rechtsom, linksom" enz.

Dien avond was er groot alarm. Ja we hadden verschillende alarms, gewone en groote. Bij afwezigheid van materiaal moesten groote woorden het maar doen.

Volgens een radio-omroep van het station Medan waren er ergens in de buurt van Medan japansche paratroepen geland. De geoefende militiebrigades werden per autobusje erop uit gestuurd en de ongeoefende, waarbij ik behoorde, bleven in een busje gezeten, tweede reserve. Wat of wie de eerste reserve was, wisten we niet, maar deed ook minder ter zake. Per persoon hadden we tweehonderd patronen en twee handgranaten. Dus leek het ons het beste om nu eerst maar eens te informeren hoe of we gebruik van die bullen konden maken. Bij het licht der volle maan heeft de instructeur ons toen, terwijl we voor de zekerheid om vlugger te kunnen vertrekken in de busjes moesten blijven zitten, getoond hoe je een geweer diende te laden.

Hier stop je de patronen in, en als je hier aan trekt komen er de kogels aan dien kant uit. "Maar doe in 's hemels naam niet eerder patronen in eer ik het zeg".

"En hoe moeten de handgranaten behandeld worden?" "Het veiligste is om die dingen zoo gauw en zoover mogelijk weg te gooien zonder er iets aan te doen, dan kunnen daarmee bij ons tenminste geen ongelukken gebeuren. Voor verdere uitleg is nu geen tijd." Doordat we met twintig man in een busje zaten dat berekend was op twaalf passagiers, dus zonder de rompslomp van geweren en verdere rommel, was het om te stikken in de busjes, maar we mochten er geen moment uit, zelfs niet om onze veldflesschen even bij te vullen. Ieder oogenblik zouden we ter versterking geroepen konden worden! Na een paar uren kwamen de erop uit gestuurde brigades terug met de mededeeling dat het een loos alarm geweest was. Een zucht van verlichting ging er op uit de busjes. We waren er nog niet "in". De volgende dag werd natuurlijk gewijd aan het oefenen in het werpen van handgranaten. Ook mijn beurt kwam om met een stuk hout, in de vorm van een granaat te gooien en dan gauw dekking zoeken. Resultaat: vier ribben gebroken en buiten westen van het terrein gedragen. Bij het dekking zoeken waren namelijk mijn horloge en mijn brillenkoker tusschen mijn ribben gedrongen en hadden daar een ravage aangericht. Vrij van dienst.

Verhuizing

Een week later moest een afdeeling naar Kaban Djahe en aangezien ik van de zelfde lichter was als deze afdeeling, ging ik mee en was daarmee meteen geoefend soldaat, ik zat immers tusschen geoefenden. Dit vond ik niet zoo heel erg, daar Kaban Djahe in de bergen ligt en een heerlijk koel klimaat heeft. Als de Hollandsche zomer. Als je in Medan trachtte je in je militaire uitrusting te wringen, was je eer je halverwege was, al drijf nat en dan moest de rest nog aan. Van de vroege morgen tot de late avond was je drijf. Wat een verademing, het klimaat in Kaban Djahe. Doordat ik zoogenaamd "zonder leer" "boven" kwam, had ik de gelegenheid om eerst eens even rond te neuzen, en begreep al gauw dat ook hier voor mij de aangewezen plaats in de keuken was. Met behulp van de dokter zag ik daartoe de kans schoon en werd er geplaatst. De eenigste twee wachtjes die ik ooit klopte, was een kampementswacht. Op een gegeven moment stond ik voor de poort op wacht en er kwam iemand op de fiets aan. Toen hij vlak bij me was zag ik dat het een officier was. Toen geprobeerd "over geweer" te doen, maar door de rare capriolen die ik uithaalde met het geweer werd ik na vijf minuten afgelost en kwam achter de schoolkazerne op wacht te staan. Dan nog een zoogenaamde stellingwacht. Hierbij moest een van de vijf menschen op een weg die door een heuvel liep, alle auto's aanhouden en onderzoeken of er geen Duitschers of jappen in zaten. Er liepen nog een paar ergens op Sumatra rond, die men niet tijdig genoeg te pakken had kunnen krijgen. In de namiddag reedt er een auto over de weg, die zonder sommeren al stopte. En eruit stapten twee heeren, de eene in een goudkraag waarop een paar gouden sterren en de andere idem met nog een stuk rood flanel eraangeplakt. Dat moesten wel heel "hooge" zijn, begreep de man die op wacht stond en gaf een gil naar de heuveltop links van de weg, waar de commandant zich moest ophouden. Onderwijl hield hij zich onledig met het presenteeren van het geweer. De commandant die het gebrul hoorde, was bezig een kippetje te verschalken, bereid door "Mina", de gezelschapsjuffrouw van die stelling, die er op die manier een centje bij verdiende door ons van eten te voorzien. Hij greep echter zijn jas, koppelriemen en geweer en kwam om de hoek van het huisje boven op de heuveltop te voorschijn. Werd bleek van schrik toen hij de twee goudkragen daar beneden zag staan en wurmde zich in zijn uniform zoo goed en kwaad als het ging in zijn zenuwachtigheid. Daalde de berg af en meldde zich bij de overste. "Waar zijn de andere mannen?"

Weer een brul en daar kwam van rechts een soldaat, met twee regencapes en een leesboek onder de arm van de andere helling afdalen en verkleurde toen hij de twee officieren ontdekte. "Waar kom jij vandaan?" "Van de WC overste". Met twee regenjassen, en een leesboek! Van links kwam er nog iemand aanzetten, half gekleed, ook met twee regenjassen over de arm. "Waar kom jij vandaan?" "Van de WC overste". Niet kunnende weten dat de vorige dat excuus al probeerde. Van de andere kant van het tentje van "Mina" kwam ik om de hoek kijken, ook maar half gekleed, maar doordat er reeds vier man op de weg stonden viel het niet op dat er plotseling nog een vijfde achter stond, die bezig was zijn jas dicht te knopen en wiens geweer aan de riem naast de weg aan een boom hing. De overste koos de wijste partij en droop af.

Een zeer belangrijk werk dat door ons verricht was, was het doen aanleggen van verdedigingswerken. Alleen maar van zand hoor. Een soort "dagje aan het strand in Scheveningen", maar dan in het groot. Het bezwaar was echter dat we het lieten doen door Batakkers die er later gretig gebruik van gemaakt hebben door de jap op een haar nauwkeurig te vertellen waar de verschillende schuilloopgraven en waar onze twee machinegeweernesten waren.

Daar in Kaban Djahe hadden we de "tafel" waarnaar we in krijgsgevangenschap zoo verlangden; een plaats waar elke denkbare Hollandsche groente te verkrijgen was, daarbij nog de Indische en dan veele soorten vruchten. Maar daar hadden we toen weinig interesse voor. Het broodje met bloedworst werd vervloekt! Twee jaren later wilde een ieder tien jaren van zijn leven geven voor hetzelfde broodje. Mijn baas-zijn in de keuken ontaardde lichtelijk in tiranniseeren van de officieren.

De jongens hadden liever keukencorvee dan oefeningen of exercities, dus werd ik door hen gedwongen om veel corveeërs te vragen.

Werden die geweigerd of kreeg ik minder dan ik aanvroeg, dan dreigde ik eenvoudig met geen middageten en binnen enkele minuten draafden ze op. Dit hield niet in dat ze iets deden in de keuken, daarvoor hadden we een paar "strapans", gestrafte misdadigers, die na een paar jaren van goed gedrag in de gevangenis aan de marechaussee uitgeleend werden als dragers op patrouilletochten en andere werkzaamheden. Zoo had ik een moedermoordenaar, eentje die zijn vader vermoord had en eentje die slechts vijftien jaar gekregen had omdat drie moorden niet heelemaal gelukt waren, slechts aanslagen. De andere twee waren

"lichtere graden". Als mijn corveeërs eens aardappelen moesten schillen kon ik dit alleen gedaan krijgen door omkooprij, door een grote pot met chocolade of andere lekkernij te geven. En ondertusschen had ik ze gered van uren marcheren of oefenen in de brandende zon. Dankbare vlegels. De meeste soldaten hadden hun vrouwen naar dit bergoord laten komen en hadden daardoor vrijwel alle beschikbare kamers in de twee hotels en bungalows van het dorpje in beslag genomen. Toen werd er door de staf een order uitgevaardigd dat alle soldatenvrouwen uit Kaban Djahe moesten verdwijnen, opdat er plaats zou komen voor de officiersvrouwen. Hier werd natuurlijk geen nota van genomen en werd voor straf de hele compagnie in het kampement geconsigneerd. Geen nood, aan de binnenkant van de omheining op een matje lag de echtgenoot, aan de buitenkant op een matje de echtgenote en eventueele kinderen en onderhielden elkaar gezellig van de vroege ochtend tot de late avond. Dit tafereel was zichtbaar aan de vier kanten van het kampement.

De officiersvrouwen kwamen niet in Kaban Djahe!

De handgranaten waarvoor een ieder in het begin zoo benauwd was, werden daar behandeld als lege sigarettinnetjes, daar we eenmaal wisten dat ze vrij ongevaarlijk waren. Ik herinner me zekeren vroolijken avond, toen in een onbewaakt oogenblik en enigszins onder invloed van vuurwater, iemand op de vensterbank klom van een kamer op de bovenverdieping, en daar een serenade aan de sterren wilde brengen. Echter draaide hij zich eerst om en zei: "Als jullie binnen enkele seconden in de hel samen mochten zitten, is de oorzaak een paar handgranaten die van de vensterbank gerold zijn". Niemand besteedde er aandacht aan. De volgende morgen bracht de tuinjongen twee handgranaten bij de wacht. Herhaalde malen gebeurde het dat er detonatoren in het gebouw gevonden waren, die uit de handgranaten gevallen waren. Er waren plenty nieuwe. Echter in Medan wilden een officier en een kameraad deze dingen aan een nauwkeurig onderzoek onderwerpen en gingen erin peuten.

De volgende dag was er een dubbele begrafenis.

Na hier een paar gezellige maandjes doorgebracht te hebben, af en toe verstoord doordat er een jap-vliegtuigje kwam kijken of we er waren en wij dan steeds dachten dat er een geweldig bombardement veroorzaakt zou worden door het jachtvliegtuigje (wisten we veel wat een vliegtuig voorstelde), was de tijd gekomen dat we eens met onze campagne zouden beginnen.

Op toernee met Circus Overakker

Op zekeren helderen middag werd het bevel gegeven om zoo spoedig mogelijk te pakken en in autobussen, ons gereed te houden voor vertrek. De uitvoering van deze order bestond hierin dat we de volgende avond om twee uur in de nacht vertrokken. Na een zeer voorspoedige reis kwamen we in een rubbertuin, in de buurt van Belawan aan. De verandering was niet bijzonder aangenaam, van een koel bergklimaat direct in een zeer vochtige broeiende tropische moerashitte.

Het omliggende terrein was namelijk allemaal moeras. De compagnie die we daar ontmoetten had reeds weg moeten zijn, maar er was vergeten voor vervoer te zorgen en zodoende moesten we uren wachten voor we een plaats konden vinden om ons bivak op te slaan. Mijn keuken zou geplaatst worden in een oude bangsal, een feestschuur van de werklieden van de tuin. Echter bij het binnenkomen van de schuur woei mij een geur tegemoet die ik altijd als de hel gemeden had. Namelijk van zoute visch. De vertrokken inlandsche compie had een deel der keukenvoorwerpen met een paar zakken zoute visch achtergelaten onder de hoede van een facteur, postbode, en een paar strapans. Dus het eerste wat ik deed was het factotum aanschieten en hem order geven om de zakken visch te doen verwijderen. Toen had je de poppen aan het dansen. Ten eerste was hij korporaal en nam van mij als soldaat dus geen orders aan en ten tweede had hij de opdracht om er over te waken. Onder hevig protest van de postbode liet ik toen door mijn strapans de zakken wegslepen en gaf ze cadeau aan een paar Chineesche tuinwerklieden die er reuze blij mee waren. Ze vonden het wel eenigszins vreemd dat ik zoo maar zes zakken met zoute visch weg gaf. Maar de visch was weg en de stank tevens. Dat was een opluchting voor me.

Een paar maanden later had ik heel wat willen geven voor een stukje van die zelfde zoute visch. Toen stonk ze niet meer, maar geurde. Na onze plicht vervuld te hebben, waar die uit bestond weten we heden ten dage nog niet, er werd tenminste niets gedaan dan wachten, en een jap was nog niet aan de horizon zichtbaar, pakten we de bullen weer bij elkaar en verhuisden, dit keer naar Medan. Daar werd de bewaking van het vliegveld en enkele punten in de stad aan onze hoede toevertrouwd. Dit werd een buitengewoon goed geslaagde kampeerpartij, daar de

verschillende posten zoo ver uit elkaar lagen waren er uren noodig om deze af te lossen en was de rit daartoe door de stad en omgeving altijd een soort pleziertochtje, waarbij noodige keeren halt gehouden moest worden om de droge kelen te laven. Daardoor werd ook wel eens vergeten een of andere post af te lossen, maar dit was ook niet erg, daar de post meestal wel in de buurt lag van het huis van een of andere kennis en had daarmede dus alle gemakken van dat huis ter beschikking. Dat is een tijd van veel hoofdpijn geweest van de "morning after the night before" Eens na een zeer geslaagde vrije avond, werd ik de volgende morgen heel vroeg, om een uur of elf door een strapan gewekt met de mededeeling dat er een dame in de keuken was, die me verlangde te spreken. Scheel kijkende van de hoofdpijn en knipperende in het felle zonlicht kwam ik binnen een paar tellen uit mijn slaapkamer, ex-laboratorium van de proeftuin, in de keuken en daar stonden een dame plus een groote kist en enkele zwaaiende strapans in de keuken. De dame wilde haar huis verlaten en bij kennissen midden in de stad gaan wonen daar ze het hier in de buurt van het vliegveld niet meer vertrouwde en haar man onder dienst was, daarom bracht ze de inhoud van de ijskast, tenminste de flesschen, maar naar mij, hoopende dat ik er raad mee wist. Haar heel gauw en goed gerustgesteld op dat punt moest ik probeeren haar gauw zien kwijt te raken, daar de strapans reeds de kist aan het onderzoeken waren op de inhoud en ik de gevolgen al zag. Natuurlijk ook eigenbelang. Toen dat gelukt was mij op de kist geworpen. De volle en goede fleschen eruit gepikt en de rest aan de strapans gegeven. Binnen het uur waren ze stomlazarus. Mijn kameraad en ik deden het een weinig kalmer, wij waren eerst in de namiddag zoover.

Het eerste japansche bombardement maakten we hier mee. Elke morgen kwam er een japansche jager inspectie houden, vloog een halfuurtje over de stad en verdween weer. Dit kon hij rustig doen, daar wij onze laatste vliegtuigen reeds boven Singapore en Malakka verloren hadden. Maar af en toe deed hij een mitraillement op de omgeving van het vliegveld waardoor op een gegeven dag enkele honderden koelies tegelijk werden getroffen die in een naburige rubbertuin aan het werk waren.

Dat waren de eerste oorlogsslachtoffers op Medan. Toen de jap op Sumatra landde, was voor ons de tijd gekomen om Medan te verlaten; Medan werd tot open stad verklaard, jammer alleen dat de jap er niets van wilde weten. Dien morgen zag ik een autobusje van onze compie

langs de keuken rijden. De chauffeur vertelde dat hij naar Brastagi ging. Een volgend busje dat passeerde ging naar Bindjei, een geheel afwijkende route dan van de eerste. Een derde die passeerde en die ik aanhield moest eerst bij de politiepost om de hoek informeren waar de rest heen moest. Inmiddels was reeds de helft van de compie verdwenen en ik had nog steeds niets gehoord, ondanks dat ik telefonisch verbonden was. De staf opgebeld, maar "niet thuis". De hoofdstaf was ook uit. Na een uurtje kreeg ik de foerier aan de telefoon en die vroeg me of ik wist wat het heen en weer jagen van elk denkbaar voertuig in de stad betekende. Wist ik veel. Daar we wel voelden dat er iets loos was de keuken maar ingepakt en op een vrachtauto en een busje geladen en gewacht tot de foerier kwam. Deze had inmiddels getracht de staf per auto op te sporen hetgeen hem ook niet gelukt was. Toen zijn we maar opgekrast. Maar waarheen? Hij wilde naar Bindjei, daar stond zijn huis, en ik wilde naar Brastagi, daar woonde ik in vrediger dagen. Dus maar getosst, wat ik won. Maar eerst moesten we benzine tanken. Dit zou wel moeilijk zijn, daar er reeds langen tijd benzine-rantsoenering was. Maar de eerste de beste pomp die we tegenkwamen was onbewaakt en we konden zooveel nemen als we wilden, niemand die ons tegenhield. Door de straten van Medan kon je rustig een kanon afschieten, niemand zou geraakt worden. Toen we de weg naar Brastagi wilden indraaien, kwam uit een der zijstraten plotseling een pantserauto op ons aan, maar gelukkig stopte deze toen de chauffeur ons in de gaten kreeg. Eruit stapten een paar jongens van de stadswacht die met auto en een der weinige machinegeweren die we bezaten erin, blijkbaar vergeten waren, tenminste ze vroegen ons of ze ons mochten vergezellen, want in Medan wilden ze niet blijven. Die versterking en bewaking was ons ten zeerste welkom. Ons privé legertje begon al vorm te krijgen. Een kilometer of twintig buiten Medan werden we aangehouden door onze eigen kapitein die ons vroeg waar wij toch in vredesnaam vandaan kwamen. Had ik de toss verloren en waren we naar Bindjei gegaan dan waren we regelrecht in handen van de jap gevallen die een omtrekkende beweging gemaakt had en daar reeds was voor er pogingen gedaan werden om het hem te beletten. Toen moesten we onze keuken opslaan achter het stafgebouw een eindje voor Brastagi. Toen we de zaak bijna aan het draaien hadden kregen we order om op te krassen; een keuken achter een stafgebouw was wat te profaan. Een andere plaats opgezocht en daar de bullen weer geïnstalleerd, maar na een uurtje werd ik daar ook weer weggejaagd en kwam tenslotte toch nog achter het stafgebouw terecht. Na een uurtje

was het eerste theewater aan de kook en toen kwam er een order om maar weer in te pakken, daar we direct vertrekken zouden naar Kaban Djahe. De jap was echter al gesignaleerd in de omgeving van Kaban Djahe en daarom zouden we loopend gaan via het zijterrein. Daar er echter per man niet een of twee pakpaarden beschikbaar waren, moest een ieder een herziening maken van zijn oorlogsuitrusting. Daarbij werd de bevolking gelukkig gemaakt met koffers vol kleeën, wekkers, kisten met gevulde flesschen vuurwater, matrassen, aupings, veldbedden, parfumerieën, enz. Van deze gelegenheid maakten verschillenden gebruik om de hun zoo trouw gediende privé-auto in brand te steken om de jap het plezier er niet van te gunnen. Na een uur verknoeid te hebben met pakken en probeeren of dit draagbaar was en dan maar weer opnieuw uit- en ingepakt omdat het niet draagbaar, te zwaar was natuurlijk, en dus weer gelicht moest worden, kwam er een tegenorder, we zouden toch maar probeeren er ons al vechtende per auto doorheen te slaan. Dit was de plaats waar ons geleerd is met de uitvoering van een order tot het allerlaatste moment te wachten, daarmee veel ellende en narigheden voorkomend. Ons eenigste keukenbusje vertikte het om verder mee te doen, en toen hebben we er een bonfire van gemaakt middels een paar blikken petroleum en een lucifer. Dit was echter zoo een aardig werkje dat we onderweg nog een paar auto's die langs de weg stonden hetzelfde lot hebben doen ondergaan. Om zeker te zijn dat ze voldoende gemold waren, verspilden we nog een paar kogels op het motorblok, ons verwonderend hoe ver de kogels zouden doordringen, hetgeen niet ver was. Verder reden we heel rustig naar Kaban Djahe. Geen jap te zien. Niemand die er trouwens ook naar uitkeek. Daar moesten we wachten op de auto van de majoor die ons opdracht zou geven waar de reis verder heen zou zijn. Na daar een uur of drie tevergeefs gewacht te hebben, eens op onderzoek getogen, en daar vonden we èn de majoor èn zijn auto maar van de troep niets. Weer vergeten. Dus er maar weer vandoor. Een paar kilometer achter Kaban Djahe stootten we echter op onze troep. Weer was de kapitein verwonderd dat hij ons zag. Maar we zouden ons maar achter aan de troep aansluiten. Hier heette de jap echter weer in het zijterrein te zitten en daarom leek het ons beter om vooraan de troep te gaan staan, want een zoo vitaal onderdeel van de troep als de keuken, dorsten we niet achter aan de staart van de troep te laten met de kans dat dit het eerste in de handen van de jap viel. De weg was echter vrij smal en we hadden een half uur nodig om er te komen. Prompt echter toen de kapitein het in de gaten had, werden we weer naar achter

gedirigeerd. Om een paar posten in het zijterrein, wat hoger lag dan de weg, te zetten, daar werd niet aan gedacht. Gelukkig dat de jap heel ver in het zijterrein zat, waarschijnlijk tientallen kilometers, want er is niets gebeurd. Na heel rustig een paar uurtjes onder de auto gepit te hebben werden we door onze kapitein naar Leblang gestuurd, om daar de keuken op te zetten. Waar dit gat ergens moest liggen kon ons niet verteld worden, daar niemand het precies wist. Wel dat het ergens aan de weg vooruit moest liggen. Dus maar weer ingeschakeld.

Eens ramden we een auto die uit een zijweg kwam. Bij het licht van onze koplampen zag ik daarin een paar goudkragen. Vlug overgeschakeld en er vandoor. We waren niet in de juiste stemming om met zulke heeren een dispuut aan te gaan over een aanrijding. De weg werd hoe langer hoe beroerder, met veel hellingen en kuilen en gaten erin en zeer scherpe bochten. Na uren rijden kwamen we in een kampong aan en dat bleek de bestemde plaats voor ons te zijn. Daar dus de zaak maar weer op pootjes gezet, en direct begonnen met een groote pan vol nasi goreng (gebakken rijst). Daar ik niets beters te doen had ging ik eens even in de stad kijken. Een breede weg met links en rechts een paar hutten. Maar midden op de weg staat me daar een heusche echte generaal. Hier ontspon zich een hooglopend gesprek met twee leden van onze compie die door hem aangehouden waren.

Daar de dag tevoren in die plaats alleen inlandsche troepen waren, waarbij een paar Europeesche instructeurs en dergelijken, ontdekte hij het meteen toen hij een paar militiesoldaten daar zag lopen. Bij aanhouding vertelden ze dat door onze kapitein order gegeven zou zijn te vluchten. "Dat is niet waar, want zoo een order zou ook aan mij bekend moeten zijn. Jullie zijn lafhartig gevlucht en willen het afschuiven op jullie kapitein. Ik schaam me voor zulke Hollanders en als ik mijn impuls zou volgen zou ik jullie zelf hier ter plaatse neerschieten. Maar aangezien we elke man die we hebben moeten houden, beveel ik jullie om onmiddellijk terug te keeren en bij de troep te melden. Ingerukt". Toen hij zich omdraaide zag hij echter nog twee Hollanders staan die met oopen ooren geluisterd hadden. Mijn kameraad en ik: "Hoe komen jullie hier?" Gelukkig konden we ons verantwoorden. Voor het eerst bij al onze verhuizingen hadden we een schriftelijke order van de kapitein bij ons en dat redde ons in zooverre dat we alleen maar opdracht kregen om ook maar naar de troep terug te keren, daar deze nog wel enkele dagen daar zou blijven, en niet de volgende dag zou komen. Teruggekomen bij de keuken was de nasi goreng die ik gemaakt had, verdwenen. Er was een troep gepasseerd die

in enkele dagen geen eten gehad had, daar ze door het zijterrein hadden moeten komen naar deze plaats en zodoende geen gelegenheid gehad hadden om ergens een keuken op te slaan, de jap zat hen achter de vodden. De kapitein en een paar luitenants waren op de lucht afgekomen naar mijn keuken en vonden daar een groote pot met nasi goreng en als bewaker alleen maar een paar strapans. Dus dat was gauw in de kuif gepikt. Ze sloften dat ik er niet was, dan was het niet gebeurd. Drie of meer sterren schrikten me niet af als het ging om het eten van mijn troep. Maar door onze troep werd er toch geen eten gehaald daar de afstand tusschen keuken en troep ongedacht groot was en daardoor een dag zonder eten moesten blijven. Toen we de volgende dag ons weer bij onze troep meldden, was de kapitein niet meer verbaasd ons terug te zien. Van een paar goede speurhonden als ons verwachtte hij dat we niet lang van de troep vandaan zouden blijven. Dit keer moesten we onze keuken opslaan naast een keuken van de staf. Maar toen de officieren van de staf ontdekten dat ik thee gemaakt had met melk en suiker, wat hun keuken niet meer bezat, kwamen ze één voor één thee drinken. Dat was niet mijn bedoeling. Ook vroegen ze nog wat het avondpotje zou schaffen. Dit werd me te gortig. Ik had al moeite genoeg om met het weinige wat ik had en de gebrekkige hulpmiddelen iets voor mijn eigen troep klaar te maken en dan zou ik ook nog voor dat stelletje moeten zwoegen? Nooit. Gauw de hele rataplan opgeladen en ergens anders mijn bivak opgeslagen. Ditmaal in een loods van de passar. De volgende dag reed er een file auto's voor en uit twee luxe auto's stapten een paar mannen en uit de zes vrachtauto's losten ze de keuken van de landstorm. Zelfs de steenen om de potten op te zetten haalden ze uit de auto's. En ik stond daar met mijn zielig vrachtautootje voor een even groote groep soldaten. Groen moet ik gezien hebben van nijd. En ik kon er met de grootste moeite geen auto bij krijgen van onze kapitein. Hier daagde een lid van ons leger op waarvan we wel eens gehoord hadden dat ze bestonden maar nog nooit een in levenden lijve aanschouwd hadden. Dit was een officier van de intendance. Deze kwam vragen of we iets nodig hadden van de intendance. Maar van alles wat ik opsomde wat ik kon gebruiken, bleek niets aanwezig te zijn. "Waarom neemt U dan de moeite om ons hier aan te pesten?" "Orders". Het eenigste wat hij me beloofde was een stuk versch geslacht ossevleesch voor de volgende dag. Maar die dag is tot op heden nog niet verschenen. Van een Batakker kocht ik echter een varken, liet die slachten en ik was daarmee gered. Van onze dokter had ik toestemming om dit vleesch te gebruiken als de lever en de

longen er op het oog gezond uitzagen, daar de varkens in deze omgeving over het algemeen vrij gezond waren. De landstormkeuken had natuurlijk ook vleesch nodig maar de koks dorsten het niet aan om ongekeurd vleesch te gebruiken en ze kwamen mij vragen waar ik het liet keuren. Dit was een uitje voor me. "O, ik zal de keurmeester wel even roepen als jullie het varken geslacht hebben". Een half uur later kwamen ze me waarschuwen dat het beestje om zeep gebracht was en of ik nu de keurmeester even wilde halen. Een schoone jas aangetrokken en het varkentje gewasschen, oh nee gekeurd. Via een omweg door mijn keuken weer naar hun keuken en daar gemeld dat de keurmeester het beestje goed gekeurd had. Dien avond had de landstorm ook gebakken varkensvleesch... Toen de koks later van mijn bedriegerij hoorden voelden ze zich een weinig in hun eer aangetast. Mijn afgunst om al hun rollend materiaal was niet zoo groot meer. De inheemsche stadswacht die bij het verlaten door de militairen van Medan order gekregen had om mee te trekken werd hier afgedankt, nadat ze voor de helft reeds "van onderen" waren. Gevolg was dat langs de weg gehele soldatenuitrustingen met geweren en patroontassen lagen. Want deze knapen prefereerden een burgerpakje boven het militaire pakje als ze door de jap opgepikt zouden worden en daartoe hadden de meesten in hun ransel reeds een stel kleren, of een sarong en jasje meegenomen. Onder andere rommel lieten ze een kist met twaalf zeer goede Australische cognac achter wat door mijn kameraad en ik zeer op prijs gesteld werd. Het was tijd voor af en toe een hartversterking. Want hier werd door onze troepen voor het eerst gevochten. Pantserwagens die van boven open waren werden de weg opgestuurd en daar door de jap opgewacht die zich in boomen verschool en van daaruit enkele handgranaten boven in de wagen mikte. Weg auto. Enkele patrouilles hadden hier ook een treffen met de jappen maar waren gedwongen gauw terug te keren, daar de jap beter ingelicht was door de Batakkers dan wij het zelf waren over het omliggende terrein. Na twee dagen rukten we dan ook verder op naar onze van tevoren strategisch bepaalde punten voor ons. De eerstvolgende halteplaats was Kotta Tjane. (Kotta beteekent stad, maar dit sloeg niet op dit gat, bestaande uit een straat waaraan enkele huisjes en een groot kampement waar de Duitschers geïnterneerd waren geweest) We waren hier pas een uurtje toen er plotseling een geknal losbrak van jewelste. Een ieder zocht direct dekking onder een huis of achter een boom, denkende dat de jap al in Kotta Tjane was. Een der inlandsche soldaten had echter ruzie gekregen met een kameraad en de

aangewezen weg voor hem leek een geweer duel. Een zucht van verlichting! Nog geen jappen. Onderweg hadden we de vrachtauto voor onze keukengoederen moeten verwisselen, daar de carburator verstopt was en we geen tijd namen om dit te verhelpen waar er een andere auto in de buurt was, maar deze een ravijn instuurden waar ze onder gegil van de claxon haar dood vond. Om dit geluid te stoppen hebben we er onze karabijnen maar op leeg geschoten, haar daardoor nog een militaire begrafenis gevende.

In Kotta Tjane ruilden we onze karabijnen maar voor een paar nieuwe die daar bij tientallen in een auto lagen waar niemand op lette. Ook een klewang hebben we ons daar maar toegeëigend, 't leek heel krijgshaftig als je een karabijn en een klewang aan je lijf had bungelen. De klewang deed goede diensten toen we eens vruchten nodig hadden en daarmee de ananassen neermaiden. Prikten we ons tenminste niet aan de speerpuntige bladeren.

In Kotta Tjane was een der opslagplaatsen van het leger geweest en nu was men bezig deze voorraad te doen verhuizen verder de bergen in naar Liang. Daartoe werden het eerste de auto's ook volgeladen met kisten zeep. Toen dit verdwenen was werd het voedsel in blik doorgezonden met gevolg dat door de groote voorraad die er was en die niet tijdig doorgezonden kon worden, de jap onze kisten met levensmiddelen in handen had terwijl wij verder op in de bergen met groote kisten zeep zaten. Hier zag ik voor het eerst dat ook havermout bij het leger bekend was en daar mijn troep al verschillende morgens achtereen getraceerd was geworden op rijstepap en wilde ik dat wel eens afwisselen met havermout. Maar toen ik om een kistje vroeg kreeg ik het natuurlijk niet. Toen geprobeerd er een weg te halen, maar werd ontdekt. Daarna geprobeerd met een briefje opgemaakt door de foerier en geteekend door een niet bestaande officier van de intendance. Ook dit mislukte. Er bleek namelijk maar één heele officier van de intendance te zijn en daarvan was de handtekening aan de dienstdoende "boss" bekend. Onder de mantel der duisternis hebben we toen maar een paar kistjes geleend. De volgende morgen hadden we voor afwisseling havermoutpap. Na het ontbijt was het weer vertrekken, ditmaal naar Liang. Maar onze vrachtauto, een normale tweetonner, kon de weg daarheen niet berijden daar de bochten te scherp waren en de hellingen te groot. Daartoe werd onze barang overgeladen op kleine stadswachtwagentjes, overvalwagentjes, die juist de bochten met veel stuurmanskunst konden halen. Af en toe hing een der wielen boven een ravijn van een honderd of twee honderd meter, maar het beste was om

dan de oogen maar dicht te knijpen. Links en rechts in de ravijnen lagen honderden kisten met levensmiddelen die er door de bestuurders van luxe auto's in gegooid waren, daar de auto's de hellingen vrijwel niet konden halen als er maar ook iets meer dan een normale belasting van gevraagd werd. Hier lagen dezelfde kisten met havermout die me de dag tevoren geweigerd waren en die door de beheerders van de opslagplaatsen in elke auto die er passeerde geladen werden, ongeacht welke auto of wiens auto. Van alles door elkaar. Weigeren hielp niet, en dan gooiden de bestuurders van de auto's de kisten die niet van hun gading waren er onderweg maar uit. Controle bestond niet, dat voelde een ieder wel. Ook was er in Kotta Tjane een opslagplaats van Hollandsche heldenmoed, jenever. Dit was natuurlijk gauw bij een ieder bekend, met gevolg dat het heel gauw een heel vroolijke bende daar was. Mijn keukenrommel die door het herhaaldelijk verhuizen inmiddels tot op een derde geslonken was, leverde nogal wat moeilijkheden op bij de laatste verhuizing, daar in de kleine stadswacht-wagentjes haast geen plaats was voor de enkele groote potten. Daarom deze ook maar in het ravijn gedonderd. Maar zien hoe of het verder ging.

In Liang installeerde ik me aan een aardig snel stroomend beekje, daarmee was het watervraagstuk overwonnen. Door de gezelligheid beneden in Kotta Tjane, de bacchanalen, bleven verschillende keukens beneden achter tot de laatste vierkante pot en zodoende was ik genoodzaakt niet alleen voor mijn eigen compagnie te koken maar nog voor een paar andere eveneens. Om hiervoor het benodigde proviand te verkrijgen was er een luitenant gestationeerd op de weg die elke wagen aanhield en de kisten met levensmiddelen die nog in de auto's waren, werden verbeurd verklaard. Sommigen hadden er bezwaren tegen, dachten deze kisten voor eigen gebruik te kunnen achterhouden, maar alles werd rondom de keuken neergezet. Na een paar uurtjes had ik een verschansing van enkele honderden kisten melk, havermout, nasi goreng, bruine boonen, zuurkool en wat al niet. Toen de volgende dag verschillende hongerige soldaten van Kotta Tjane kwamen boden ze een flesch jenever voor een blik melk. Maar daar ik zelf niet te kort gehad had, konden ze de melk zoo wel krijgen. Ik voelde met hen mee, kon hun hoofd aanvoelen. Daar ook enkele zakken meel ingepikt waren, vroegen een paar jongens of ik geen pannekoeken kon maken. Daar ze niet ophielden met vragen heb ik in een onbewaakt oogenblik ja gezegd. Dus maar een zakje meel genomen en dat met melk en zout aangemaakt. Andere ingrediënten waren er niet. Maar aangemaakt leek

het me zo weinig, dus nog maar een zakje erbij gedaan. Maar nog leek het niet veel. Toen maar een groote ton volgemaakt. Door de strapans vuur laten maken en begonnen met bakken. Maar oh god, na een halfuurtje had ik een twintig gereed, maar, daar ik niet overal op kon letten verdwenen ze bijna even vlug als ik ze bakte. En zo moest ik ongeveer acht honderd stuks bakken. Uitgerekend de volgende avond zou ik er mee klaar kunnen zijn. Aan de strapans had ik niet veel hulp, daar ze hun kameraden, bajeskennissen, zagen bij verschillende marechaussee compies die er ook in de buurt lagen. Dan was de eene er van onderen, dan de andere. Had ik de ene opgescharreld, dan maakte de andere van de gelegenheid dat ik weg was om een op te halen, gebruik om ervandoor te gaan. En waarschijnlijk hadden ze eerder door gehad dan ik, wat ik me op mijn hals gehaald had. Maar gelukkig kwam er hulp. Er waren een tiental jongens aangewezen om hout te sprokkelen in de jungle en toen dezen terugkeerden boden ze aan om te helpen. Dit werd natuurlijk aanvaard en ze kregen direct een kist melk om te drinken als ze dorst mochten hebben. Ik me voorzichtig in de coulissen gedrukt. De animo die ze in het begin betoonden hielden ze echter vol tot de ton beslag leeg was, hetgeen om een uur of vier in de middag het geval was. Ondertusschen had ik wat stroop gemaakt door enkele zakken die een week geleden suiker hadden bevat, maar door enkele regenbuien een koek geworden waren uit te koken en dit te zuiveren. 's Avonds maakten enkelen bezwaren dat ze maar één pannekoek kregen, maar toen ze deze naar binnen hadden vroegen ze niet meer om een tweede. Ze waren namelijk twee vingers dik.

De naam Circus Overakker ontstond tijdens de terugtocht van de kust naar de bergen, daar vrijwel elke soldaat zijn eigen auto bezat, vaak met chauffeur, en daarmee reed waar en wanneer het hem beliefd. Daar er van leiding niets te bespeuren was en een ieder vrijwel deed wat hem goed dacht, ook de leiders die we hadden, was het een ontzettende warboel en van deze warboel werd overste Overakker de spullebaas gedoopt. Vandaar circus Overakker.

De bloedvlek

Toen we hier een paar dagen gekampeerd hadden bleek dat we noch voor noch achteruit meer konden, we zaten ingesloten door de jap. Elke morgen kwam er weer een vliegtuig kijken of we nog aanwezig waren. Dan was het een duiken links en rechts in begroeide wegkanten of in de kali, gelukkig werd er nooit gemitrailleerd.

Plotseling kwam het bericht dat er wapenstilstand gesloten was. En 's avonds om een uur of tien reed er van de weg naar Leblang een auto waarvan de koplampen volop brandden. Dit hadden we al in weken niet meer gezien. De auto reed heel langzaam en dichterbij gekomen zagen we dat er van de radiator een groote vlag woei. Waren dit onze officieren die met een witte vlag uitgingen? Het was echter de japansche vlag en in de auto zaten een paar hoge jappen officieren, die met de staf van Leblang geconfereerd hadden en nu doorreden naar Kotta Tjame om daar hun bevelen te geven. Niemand van ons zal ooit dit gezicht vergeten. In de stille avond onder een prachtige tropische sterrenhemel, dit te moeten aanschouwen.

Niemand van ons die dit meegemaakt heeft zal dit moment ooit vergeten. Velen waren hun tranen van onmachtige woede niet meester, maar voor de overmacht moesten ook wij bukken.

Hadden we een blik in de toekomst kunnen werpen, was deze auto geen meter verder gekomen, velen konden toen reeds nauwelijks hun lust bedwingen om hier een halt toe te roepen aan deze arrogante apen.

Door vele troepen is werkelijk krachtig gevochten tegen de jap op verschillende plaatsen op Sumatra en het heeft de jap heel wat gekost aan levens van soldaten eer hij vaste voet had op Sumatra. Waar het tot een treffen kwam is er door zoowel inheemsche als Europeesche soldaten heldhaftig gevochten. Echter het vooropgezette plan was om de jap zooveel mogelijk op te houden en dan terug te trekken op vooraf strategisch vastgestelde punten. We kenden dit strategisch terugtrekken zoo goed uit de berichten in de kranten over de strijd in Europa en was het een wonder dat we er morrend aan voldeden. Maar de tijd heeft toch wel doen inzien hoe meesterlijk dit door Generaal Overakker ingezien was. Door de jap met groote troepenmachten voor enkele weken aan Sumatra te binden heeft Australië genoeg respijt gehad om zich van de eerste schok te herstellen. Door vervalschte inlichtingen aan de japansche intelligence service in handen gespeeld was de japansche opperbevelhebber in de veronderstelling dat er op Sumatra een